№ 52 Մարտի 24 Հինգշաբթի **1883** Մարտի 24 Հինգշաբթի № 52

ՏԱՍՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ: Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նոր առաջնորդի առիթով: Նամակ Բագուից: Նամակ Հին-Նախիջևանից: Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Արտաքին լուրեր:—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ:—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ:—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:—ԲՕՐՍԱ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ ԱՌԱՋՆՈՐԴԻ ԱՌԻԹՈՎ

Առաջնորդարան գնացի հէնց այն օրը, երբ նորին սրբազնութիւնը իր մօտ հրաւիրել էր Թիֆլիսի բոլոր քահանաներին նրանց հետ առաջին անգամ պաշտօնապէս խօսակցելու: Թէպէտ իմ կարողութիւնից վեր է սրբազանի ասածները մի առ մի գրել, բայց կաշխատեմ ասածների իմաստը ճիշտ դուրս բերել: Սրբազանը այն միտքը յայտնեց, որ մտադիր է բոլոր եկեղեցեաց գաւթում մի մի ուսումնարան բանալ և այդ ծանր գործի համար խնդրեց քահանաների աջակցութիւնը: Յետոյ երկարօրէն խօսեց քահանայից մասին: Նա ասեց. „Թէ մամուլի միջոցով և թէ իմ այստեղ եղած ժամանակը տեղւոյս քահանայից մասին բամբասաբար լաւ գաղափար չեմ կազմած: Ես անձամբ ճանաչում եմ ձեզանից շատերին, որոնք իրանց սուրբ կոչման համապատասխան վարք ու բարքի տէր չեն. ես եղբայրաբար խնդրում եմ այդպիսիներին ուղղել իրանց, ապա թէ ոչ ես ստիպված կը լինեմ խիստ միջոցների դիմել: Ես խոստանում եմ քահանայից դրութիւնը բարւոքել, որի համար կը կազմեմ ընդհանուր ժողովներ, կը խորհրդակցեմ ձեզ հետ և ձեր կարծիքները իմս հետ միացնելով մի միջոց կը գտնենք: Ես կամենում եմ այս ծանր գործին ամուր կպչել և ի կատար ածել երկու նպատակով. նախ՝ որ իմ քահանաները այլ ևս իրաւունք չունենան ուրիշ միջոցների դիմել օրական պարէնը հայթայթելու, և երկրորդ՝ մտադիր եմ ուսում առած քահանաներ ունենալ: Ես վճռել եմ Թիֆլիսի համար քահանայ ձեռնադրել միայն նրանց, որոնք Ներսիսեան դպրոցը աւարտել են և երբև գրաւական իմ խօսքիս կասեմ հետևեալը. „Ես շուտով կը թողնեմ իմ առաջնորդական պաշտօնս, քան կը համաձայնվեմ քահանայ ձեռնադրել այնպիսի անձին, որը Ներսիսեան դպրոցը աւարտած չէ“: Սրբազանի կարծիքով Թիֆլիսի համար 40 քահանայ բաւական է: Սրբազանը երևի շատ մօտիկ ծանօթ լինելով այն քահանաների հետ, որոնք բաղդի բերմամբ և կամ զանազան աններելի միջոցներով այսօր առաջին տեղն են բռնում, իսկ արժանաւորները յետ են մնացած, ասեց. „Դուք, բոլոր քահանաներդ, ինձ համար բուն պաշտօնի մի և նոյն նշանակութիւնն ունէք, բայց թող ձեզանից ոչ ոք չը նեղանայ, եթէ ես արժանաւորներին իրանց վայել գիրքի մէջ դնեմ“:—Երբ մի նոր առաջնորդ գալիս է մեզ մօտ, ամենքս անհամբեր սպասում ենք թէ այդ իշխանաւորը ի՛նչ յոյսեր և ի՛նչ խոստմունքներ պէտք է տայ ազգին: Եւ թէև մենք լսում ենք նրա բերանից շատ և շատ գեղեցիկ մտադրութիւններ, նախագծեր, լի յոյսերով խոստմունքներ, բայց այդ բոլորը մեզ վրա խոր տպաւորութիւն չէ գործում. „է՛հ, ասում ենք, այդ տեսակ լի յոյսերով խոստմունքներ մենք շատ առաջնորդներից լսել ենք, բայց ոչ մէկը հաստատ չէ մնացել իր խոստմանը“: Ինչո՞ւ արդեօք այսպիսի գաղափար ենք կազմել, որովհետև զանազան փորձերը մեզ դրել են մի տեսակ նախապաշարման մէջ, մեզ վրա տիրել է թերահաւատութիւն կամ անհաւատութիւն:—Բայց միթէ միշտ խաբելու և խաբվելու ենք դատապարտված. այսքան տարիների փորձը մի՞թէ չը համոզե՞ց և չը զգաստացրե՞ց արդեօ՛ք մեր իշխանաւորներին թէ՝ ո՛րքան անվայել բան է խոստանալ և չը կատարել: Այո, անցեալը մեզ վրա շատ տխուր տպաւորութիւն է թողել, անցեալով մեր սիրտը ճմլած է, բայց ներկան և ապագան փոխված պէտք է լինեն: Անցեալում ժողովրդի հասկացողութիւնը այնքան էր, որքան և առաջնորդինը, անցեալի պահանջը ներկայի պահանջի հետ համեմատել և նրանց մի սանդուղի վրա դնել կը նշանակէ ոչ անցեալը ճանաչել և ոչ ներկայի վրա հասկացողութիւն ունենալ: Եթէ մինչև ցայսօր մեր առաջնորդները արհամարհանքով են վերաբերվել մեր պարբերական հրատարակութեանց մէջ երևացող իրաւացի պահանջներին, գանգատներին, ներկայումս մեր առաջնորդի համար լրագրութիւնը նրա գլխաւոր ուղեցոյցն է ազգի վիշտերը իմանալու: Ահաւասիկ Ա. սրբազանի եկեղեցու բեմի վրայից արտասանած խօսքերը. „ես կարգված լինելով առաջնորդ, ինձ վրա այնքան ծանր պարտաւորութիւններ են դրած, որ միայնակ անզօր եմ սրբութեամբ կատարել: Բայց յուսով եմ որ ինձ կը նպաստէ մամուլը և նրանք, որոնք ցաւակից են և համախոհ ազգի յառաջադիմութեան“: —Զանցաւ շատ ժամանակ և ահա լսեցինք, որ սրբազանը իր մօտ հրաւիրելով Թիֆլիսի եկեղեցեաց ստորին պաշտօնեաներին՝ տիրացուներին և աւագ սարկաւագներին, պատուիրեց առաջիններին քահանայական սուրբ պաշտօնի համար կամ օրինաւոր կերպով պատրաստվել և կամ այժմէն իսկ դիմեն ապրուստի մի ուրիշ միջոցի, և վերջիններին՝ սարկաւագներին յայտնեց, որ իզուր տեղ չաշխատեն Թիֆլիսի համար քահանայ ձեռնադրվելու: Զանցաւ դարձեալ մի քանի օր և ահա սրբազանը հրաւիրելով իր մօտ բոլոր քահանաներին, առաջարկեց նրանց իրանց միջից ընտրել մի յանձնաժողով բաղկացած 6 հոգուց: Այդ յանձնաժողովի պարտականութիւնն է ամենայն տեսակ վիճելի և կարգադրելու գործերը (թէ Թիֆլիսի և թէ գաւառների) քննել, մի վճիռ կայացնել և ապա առաջարկել նորա. ի հաստատութիւն կամ ի անօրէնութիւն: Այդ յանձնաժողովի մի ուրիշ և աւելի նշանաւոր պարտականութիւնն է՝ խորհել, մտածել և գտնել միջոցներ քահանաների և եկեղեցիների ստորին պաշտօնեաների նիւթական վիճակը ապահովացնելու: Յանձնաժողովը արդէն կազմված է:

Եթէ յանձնաժողովը, ինչպէս լսում ենք, կամենում է „Մեղուի“ խորհուրդներին լսել, իւրաքանչիւր քահանային յատկացնել 200 տուն ժողովուրդ, այն ժամանակ ես կարծում եմ, որ յանձնաժողովի գոյութիւնը այդ հարցը մշակելու համար բոլորովին աւելորդ է, որովհետև այդ միտքը իրագործելու համար ոչ յանձնաժողով է հարկաւոր և ոչ մասնաժողով, այլ բաւական է որ նորին սրբազնութիւնը այդ բանը ցանկանայ և խնդիրը ինքն ըստ ինքեան կը վճռվի, առանց երկար ու բարակ մտածելու: Մենք կարծում ենք որ քահանաների նիւթական ապահովութիւն առած բանը մի շատ ծանր խնդիր է: Քահանաների ապահովութեան խնդրին մենք այնպէս չենք նայում, ինչպէս պ. Սպանդարեանը: Մեր կարծիքով քահանան պէտք է որոշակի իմանայ թէ իր տարեկան ստանալիքը ո՛րքան է, որպէս զի ըստ այնմ վարէ իր կեանքը. մենք ցանկանում ենք որ քահանան այլ ևս մուրացկան չը լինի, մենք ցանկանում ենք, որ քահանայի պատիւը և ինքնասիրութիւնը իր տեղը մնայ, քահանան պատահական միջոցներով չը պիտի ապրի. մենք ցանկանում ենք ամենայն իրաւամբ, որ երբ ժողովրդի հոգևոր տրամադրութիւնը լարված է դէպի սուրբ խորհուրդը, յանկարծ նրա կրծքին պղնձէ թէփշին (սինի) չը դիպչի. մենք կամենում ենք, որ երբ ժողովուրդը եկեղեցի է գալիս ջերմեռանդութեամբ աղօթէ և ոչ թէ փող չունենալու պատճառով կարմրի և դեղնի ամօթից. մեր ցանկութիւն, նպատակն է, որ պսակի և մկրտութեան սուրբ խորհուրդները կատարելիս տուրք չը լինի, սակարկութիւն տեղիք չունենայ ժողովրդի և քահանայի մէջ: Վերջապէս մենք կուզենք, որ քահանան այսօր կուշտ և վաղը քաղցած չը լինի, մեր ցանկութիւնն այն է, որ քահանայի մահից յետոյ նրա ընտանիքը դռնէ դուռը չընկնէ մի կտոր հացի համար: Թող ներվի մեզ ասել, որ այսպիսի ծանր խնդիրը լուծելու համար, այս նշանաւոր և բարդ գործին ցանկալի հետևանք տալու համար բաւական չէ, որ 6 քահանայ նստէ և խորհէ:

Յանձնաժողովը եթէ կամենում է իր սկսած գործին օրինաւոր վախճան տալ, պէտք է ժողովրդից չը հեռանայ: Թող յանձնաժողովը դիմէ ժողովրդին, այսինքն իւրաքանչիւր թաղից հրաւիրէ 1—1 կամ 2—2 նշանաւորութիւն ունեցող աշխարհականներին և նրանց հետ խորհրդակցէ: Այո՛, ժողովրդի հետ պէտք է խորհրդակցել, որովհետև պսակողն էլ, մկրտվողն էլ, մեռնողն էլ, ուրեմն և փող տուողն էլ ժողովուրդն է:

***

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

Մարտի 9-ին

Այս տարվայ ձեր լրագրի 14 համարի մէջ կարդացի Տաթևի թանգագին վանքի համար քանի մի տեղեկութիւններ, որոնք բղխած էին, ինչպէս մենք կարողացանք նկատել, ազնիւ և զգայուն սրտից: Որովհետև ես բնիկ տաթևացի եմ, և շատ ժամանակ չէ որ այնտեղից հեռացել եմ, ուստի յոյս ունեմ թոյլ կը տաք որ մի քանի տեղեկութիւններ ես ևս աւելացնեմ ձեր թղթակցի նամակին:

Տաթևի վանքը ճշմարիտ է այս րոպէիս շատ արտասվելի դրութեան մէջ է իր ներքին և արտաքին դրութեամբ: Վանքի արտաքինը այս րոպէիս պակաս չէ Անիի աւերակներից... չընայելով որ Անին հարիւրաւոր տարիներ է որ միայն ագռաւների բնակարան է, իսկ Տաթևը մինչև այսօր էլ ունի սև հագնված մարդիկ, կուսակրօն սևազգեստներ, որոնք կազմում են վանքի միաբանութիւնը... Անին հետզհետէ մաշվում է ժամանակի հնութիւնից, իսկ Տաթևը, մեր այդ նախնական հնութիւններից մէկը, քանդվում, փչանում, աղքատանում է մեր հայր-սուրբերի ձեռքով: Եթէ չեմ սխալվում, կարծեմ 1875 թուականին, Ստեփաննոս վարդապետ Մխիթարեան անունով մէկը յաջորդի պաշտօնով եկաւ Տաթևի վանքը: Պէտք է ասած որ մեր նախնիքները Տաթևի վանքը իր բոլոր 100-ի չափ սենեակներով, 8-ի չափ դարբասներով, պարիսպներով և այլն, այնքան ամուր և հաստատ կերպով էին շինել, որ մինչև այդ Մխիթարեանի գալը, բոլորովին անխախտ և անշարժ դրութեան մէջ էր: Մինչև այդ վարդապետի գալը, վանքը թէպէտ և իր մի քանի պակասութիւններով չէր վերանորոգվում, բայց այնուամենայնիւ չէր էլ քանդվում, ինչպէս Մխիթարեանի ժամանակ և դորանից յետոյ: Այդ վարդապետը զուցէ ինքնասիրութիւնից դրդված մտածում է քանի մի փոփոխութիւններ, և ահա դա փոխանակ «յօնքը շինելու, աչքն էլ ցրիւ տալու». դա սկսում է նոյն իսկ վանքի մէջ 40-ի չափ կամարակապ, հաստատուն, վայելչակերտ—հնութիւն կազմող սենեակները քանդել, նոյնպէս և սկսում է հանգստարանի փ ո ր ա գ ր ա ծ քարերը կրել տալիս, վանքը կտրատում, տաշում, որպէս զի վանքին հին միայարկ սենեակների վրա աւելացնի նոր յարկ, իբր թէ ուսումնարան շինելու համար... Մոռացայ ասելու, որ սենեակները քանդել է տալիս հայր սուրբը մարդու ուժը քիչ համարելով, պարիսպները, մինչև անգամ հիմքերը խորտակելու գործ է դրել և բնութեան ուժ,—վառօդ, որը ի հարկէ, շատ անգամ ճեղք-ճեղքում էր և հարևան սենեակների պատերը.... Միյարկ սենեակների մէջքի վրա բարձրացնելով նոր յարկը, երկուքեանը ևս խորտակվեցան նոր յարկի ծանրութիւնից: Մինչև այս օր էլ նոյն դրութեան մէջ մնում են: Ոչ մի յաջորդ չը մտածեց քանդված քարերը ամփոփել մի կողմ և մնացող կամարակապ սենեակները մաքրել, որ եկող ուխտաւորները իջևանեն ինչպէս առաջ և ոչ թէ գիւղում: Ահա դորա համար է որ այն յաճախակի եկող ուխտաւորները տեսնելով այն թանգագին սրբավայրի դրութիւնը և միջի անկարգութիւնները, բոլորովին հեռանում են և այլ ևս չեն գալիս: Յաջորդի անունով եկած հայր սուրբերը իրենց գրպանի վրա մտածելով, վաճառում են վանքի կալուածները, ինչպէս Խ ո ղ ն ա ն անունված գիւղը, և Գ ա ր ա ք լ ի ս ու մ հող են վաճառում, չեմ յիշում որքան և այլն:

Գալով ուսումնարանին, ոչինչ չը կայ, ոչ աշակերտ, ոչ ուսուցիչ, ոչ մի սրտացաւ մարդ որ հոգայ, այլ միայն Յովակիմ վարդապետ Ղամէքեանց անունով մէկը, հաւաքած 4-ից մինչև 8 երեխայ իր սենեակում, ուսուցանում է հայոց լեզուն և կրօնը իր կարողութեան չափ:

Տաթևը այս աստիճանին հասնելուն պատճառը էջմիածինն է, որովհետև ուշադրութիւն չէր դարձնում մի սրտացաւ և ճշմարիտ լուսաւորված մարդ ուղարկելու, այլ ուղարկում էր այնպիսի մարդիկ, ըստ մեծի մասին անձնական շահերը գերադասում են վանքի օգուտներից: Միթէ Էջմիածինը այդ բոլորը չէ լսում, մինչդեռ այդ բոլորը միշտ յայտնվում է, միթէ չէ կարող ուղար-

կել մի սրտացաւ վարդապետ կամ եպիսկոպոս, որ ուշադրութիւն դարձնի կալուածներին և ուսումնարանը վերականգնելուն, մինթէ չէ կարող մի մասնաւոր գումար նշանակել կամ մի գիւղի արդիւնքը նշանակել ուսումնարանը մշտապէս պահպանելու համար: Մենք հայերս, որոնք գիտենք Ղարաբաղի միտրապօլիտների ժամանակվայ վանքի կալուածների դրութիւնը, որտեղ ուսուցանում էին աստուածաբանութիւն, տրամաբանութիւն և ուրիշ շատ գիտութիւններ, ափսոսում ենք, անցեալի մասին: Այժմ մեծ ցաւ է պատճառում այցելուին տեսնելով այդ դրութեան մէջ և այն Թանգալին հնութիւնը, որ մի ժամանակ առաջիններից էր համարվում հայերիս մէջ, իսկ այժմ յետինն է:

Գ. Սիւնեցի

ՆԱՄԱԿ ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ

—

Մարտի 15-ին

Թիֆլիսում ոստիկանութիւնը միշտ անցաթղթեր է պահանջում օտարականներից, այսինքն գաւառացի բնակիչներից: Կառավարութեան այս անօրինութիւնը նոր բան չէ. դա հիմնված է օրէնքների վրա և անհրաժեշտ է, որ ոչ ոք օրինաց հակառակ չը վարվի, միայն մի հանգամանք կայ, որի վրա շատ ցանկալի է որ կառավարութիւնը հարկաւոր ուշադրութիւն դարձնէր:

Բանը նրանումն է, որ գիւղական ազգաբնակութիւնը շատ դժուարութիւնների է հանդիպում անցաթուղթ ձեռք բերելու համար: Ուրիշ տեղերի վրա ոչինչ չունենալով ասելու՝ ես խօսքս կը մասնաւորեմ միայն մեր, Նախիջևանի, գաւառի վրա: Այստեղ անցաթուղթ տրվում է միայն գաւառական կառավարութիւնից, ուստի և ամբողջ գաւառից, աւելի քան հարիւր վերստ հեռաւորութիւններից հաւաքվում են Նախիջևան՝ գաւառական կառավարութիւնից անցաթղթեր ստանալու: Մի երկու խօսքով բացատրենք այն կարգ-կանոնը, որ տիրապետում է այդ կառավարութեան մէջ անցաթղթեր տալու վերաբերութեամբ:

Դիցուք մի խեղճ գիւղական Ազուլիսից կամենում է գնալ օտարութիւն՝ իր և իր ընտանիքի տարեկան ապրուստը հայթայթելու համար. Նա գիւղական հասարակութիւնից վերցնում է հարկաւոր վկայականը՝ նրանով գաւառական կառավարութիւնից օրինաւոր անցաթուղթ ստանալու համար, նա նստում է փօստային սայլակը, կամ ֆուրգօն և գալիս Նախիջևան՝ այն մտքով, որ այնտեղ ստանայ անցաթուղթը և շարունակէ իր ճանապարհը: Նա հասնում է Նախիջևան և խկոյն ֆուրգօնից դուրս ցատկելով, նորան ընդառաջ են վազում մի խումբ գրագիրներ ու տեղեկանալով նրա մտքի մասին, առաջարկում են նրան իրանց ծառայութիւնը: Գրագիրներից որին յաջողվում է՝ ստանում է նորեկից իր «ձեռնավարձը» և նորա համար մի երկտող խնդիրք գրում գաւառապետի անուան: Այնուհետև նա պէտք է սպասէ գաւառապետի ընդունելութեանը, որպէս զի թղթերը նորան յանձնէ, բայց արդէն ժամի 12-ից անց լինելով գաւառապետը տուն է գնացել, նա պարտաւորված է վերադառնալ իջևան ֆուրգօնի մօտ և սպասել առաւօտեան: Բայց ֆուրգօնը վաղ առաւօտեան պէտք է դուրս գայ, ինչ անէ խեղճը. Նա հազար ու մի թախանձանքով համոզեցնում է ֆուրգօնչուն, որ իր դուրս գալը յետաձգէ մի երկու ժամով մինչև ինքն ընդունայ իր անցաթուղթը: Առաւօտեան արևը ծագած, չը ծագած՝ նա շտապում է գաւառական կառավարութիւնը. դեռ վաղ է և դիւանատունը բաց չէ. Նա նստելով շէմքի վրա սպասում է: Քիչ քիչ գալիս հաւաքվում են նորա մօտ շատ ուրիշ անցաթուղթ խնդրողներ և այլ գանգատաւորներ. Նորա անհամբերութեամբ դէս ու դէն են թափառում, պարկում են խումբ խումբ դիւանատան բակի ծառաստանի ներքև՝ սպասելով գաւառապետի գալստեանը: Գալիս է վերջապէս գաւառապետը, տևում է մի երկու ժամ մինչև նա հերթական հարկաւոր գործերն աւարտելով ընդունում է խնդրատուներին. հերթը մեր խեղճին հասնելով սա էլ ներկայացնում է իր թղթերը: Գաւառապետը թղթերի վրա մակագրելով՝ յանձնում է գրագիրներին հարկաւոր եղածը գրելու: Այնու յետ ժամերով պէտք է խեղճը սպասի մինչև գրագիրները բարեհաճեն գրել իր թուղթը, որը առնելով արքունի գաւառական գանձարանն է շտապում՝ այնտեղից անցաթուղթը ստանալու համար: Սակայն արդէն վաղուց ժամի 12-ն անց լինելով գանձարանը փակված է. խեղճը կորագլուխ վերադառնում է իջևանը: Այնտեղ ֆուրգօնչին արդէն պատրաստվում է ճանապարհ ընկնելու և մեր խեղճը հազիւ նրա մի գիշերվայ ծախսը խոստանալով՝ կարողանում է նրան այն գիշեր ևս պահել տալ, մինչև որ հետևեալ օրը գանձարան գնալով ստանում է վերջապէս իր անցաթուղթը: Եւ այսպէս ամենաբարեյաջող հանգամանքներում առ նուազն երեք օր է տևում, մինչև եկւորը կարողանում է անցաթուղթ հանել գաւառական կառավարութիւնից, բայց երևակայել պէտք է թէ ինչ է լինում գիւղականի հալը, եթէ իր քաղաքն հասնելու հետևեալ օրը կիրակի կամ տօն է՝ երբ դիւանատունը չէ բացվում, եթէ նրա հետևեալ օրը նոյնպէս տօն լինելով նոյնպէս չէ բացվում և կամ գաւառապետը մի որ և իցէ պատճառով դիւանատուն չէ կարող գնալ. այն ժամանակ խեղճի յուսահատութեան էլ չափ չէ լինում. ամբողջ օրերով իջևանից դիւանատուն՝ դիւանատնից իջևան է թափառում: Ես տեսել եմ անձամբ որ այդպիսի դիպուածում մարդ պատրաստ է եղել վճռական քայլ անելու: Եւ այս կարգ-կանոնը ես տեսել եմ սրանից 7 տարի առաջ, նոյնը տեսել եմ սորանից 2 տարի առաջ, Նախիջևանի գաւառական կառավարութեան մէջ տեղի ունեցած վերանորոգութիւնից անմիջապէս յետոյ: Շատ զարմանալի չէ ուրեմն՝ եթէ շատերը այսպիսի դժուարութիւններին ենթարկվել չուզելով՝ բնակ են անում առանց անցաթղթի մնալ և կամ իրանց տեղը հանելով ու տասնապատիկ աւելորդ ծախսեր վճարելով՝ տեղական ոստիկանութեան միջոցով են բերել տալիս, թէև այս միջոցով էլ մի քանի ամիսներ է տևում՝ մինչև նրանց ձեռք է հասնում իրանց անցաթուղթը:

Ահա այս պատճառներով շատ և շատ ցանկալի է, որ ոստիկանութիւնը ի նկատի առնէ մեր գաւառացիների դժուարութիւնը և նրանց թեթևացնելու միջոցներ տայ, այն է իրաւունք տրվի շրջանական կառավարութիւններին անցաթղթեր տալու (ինչպէս սովորութիւն է Կովկասի մի քանի կողմերում), կամ, եթէ այդ էլ չը լինի, գոնէ Օրդուբաթում եղող գաւառապետի օգնականին թոյլ տրվի իր մասնի (участокъ) ժողովրդեան անցաթղթեր տալու:

Ս. Մ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Մարտի 17-ից կրկին սկսեց հրատարակվել Մոսկվայում «Русскій Курьеръ» լրագիրը, որ երեք ամիս շարունակ դադարեցրած էր կառավարութեան կարգադրութեամբ:

—

Ակսակօվի յետադէմ, խմբագրած «Русь» շաբաթաթերթը յանկարծ հետևեալ համակրական կարծիք է յայտնում հանգուցեալ կանցլէր Գօրչակօվի մասին, որ ճշմարիտ է յայտնի էր, որպէս մարդասէր և ազատասէր մարդ: «Իշխան Գօրչակօվ, ասում է ռուսաց խմբագրած օրգանը, շատ զգայուն էր դէպի հասարակաց կարծիքը: Մամուլը, մանաւանդ, պէտք է յիշի նրան երախտագիտութեամբ նրա բուն ազատամիտ յարաբերութեան համար դէպի տպված խօսքը: Նա երբէք չէր ճնշում ռուս պուբլիցիստներին իրանց քաղաքական գաղափարների ազատ յայտնութեան մէջ և առհասարակ կուսակից չէր բիւրօկրատիական ուղղութեան:»

—

ՕԴԷՍԱՅԻՑ Գրիգոր քահանայ Խօրասանճեան խնդրում է մեզ տպել իր հետևեալ հերքումը: «Պաւլական լրագրից № 40 մէջ կարդացի մի սխալ լուր որ արտատպել էիք Երևանի «Պսակ» լրագրից: Յայտնում եմ որ ոչ իմ ձեռքով բանկերը փող ուղարկված է և ոչ էլ երեք հատ թանգագին մատանիներ այժմ ուղարկված են: Եթէ լրագրի թղթակիցը գիտէ, թող հաղորդէ այն ինչ որ ճշմարիտ է, և ոչ թէ անհիմն և սխալ տեղեկութիւններով մոլորեցնի միամիտ հասարակութիւնը:»

—

Ղազախի վիճակի Կոզբ գիւղից մեզ գրում են: «Կարդալով ձեր լրագրի այս տարվայ համարների ներքին լուրերում իբր թէ Կոզբ գիւղում մի 28 տարեկան մարդ բռնաբարել է մի 4 տարեկան աղջկայ, պարտաւորութիւն ենք համարում յայտնել որ այդ տեսակ անցք Ղազախի վիճակի Կոզբ գիւղում պատահած չէ, այլ գուցէ պատահել է Երևանի նահանգի Կոզբ գիւղում:» Մեր լրագրին լուր հաղորդողը Երևանի նահանգի Կոզբ գիւղից էր մեզ նամակ գրել, և ոչ թէ Ղազախի վիճակի Կոզբ գիւղից:

—

Մենք ստացանք Պարսկաստանի Դավրէժ քաղաքի Լիլաւա թաղի ընթերցարանական ընկերութեան տեսուչ Անդրէաս Գուլմասեանցից հետևեալ նամակը: «Քաջ զգալով ուսման տարածվելու օգուտը քաղաքիս Լիլաւա թաղի մէջ, այն ևս ընթերցարանի հիմնարկութեան միջոցով, տասնաչափ երիտասարդներ ընկերութիւն կազմեցին, իւրաքանչիւրը նուիրելով մի մասնաւոր օժանդակութիւն, որը հազիւ բաւականանայ նորակազմ ընթերցարանի կահ-կարասիքը և չնչին գրքերի ծախքը ծածկելու: Ընթերցարանն արդէն բացված է ներկայ մարտ ամսիս 5-ին: Ուստի Լիլաւա թաղի ընթերցարանի վարչութիւնը ամենախոնարհաբար յարգանքով դիմում է ձեզ, եթէ կարելի է մի օրինակ «Մշակ» բարեհաճել նուիրել ընկերութեան ընթերցարանին: Մեծ. բժիշկ պ. Լևոն Տիգրանեանց ձեր պատւական լրագրի անցեալ 1882 թւի 227 և 228 համարների բանասիրական բաժնում, իր «Ճանապարհորդական նըկատողութիւններում» շատ ճիշտ նկարագրել է Թաղիս բնակչաց դրութիւնը, որոնք հազիւ կարողանում են քրտնաթոր աշխատանքով հայթայթել իրանց ընտանեաց օրական պարէնը: Ընթերցարանի վարչութիւնը յուսով է, որ ձեր աջակցութիւնը չէք խնայի այսպիսի բարենպատակ գործի համար: Այնու ամենայնիւ ընթերցարանական վարչութիւնը խոստանում է, եթէ տարվայ վերջը իր նիւթական կարողութիւնը ներէ, դարձեալ պարտաւորվելու է վճարել Լիլաւա թաղի ազգային ընթերցարանին ուղարկվելի «Մշակի» մի օրինակի բաժանորդագինը: Այս երկտողը խնդրեմ զետեղել ձեր լրագրի մի անկիւնում, որպէս զի համազգայինք նոյնպէս օգնութեան ձեռք կարկառէին ընթերցարանիս յառաջեւութեան համար նուիրելով ընթերցանելի գրքեր:»

—

Կ. Պօլսի հայոց լրագիրները և Վանի մեր թղթակիցը հաղորդում են, որ Վանի վիլայեթի Շատախ անուանված հայաբնակ գիւղաքաղաքի և նրա շրջակայքի վրա, եօթն օր շարունակ առատ ձիւն տեղալուց յետոյ, ութերորդ օրը շրջակայ սարերից ձիւնի ահագին կոյտեր սկսեցին գլորվել քաղաքի վրա, ուր 100-ի չափ շէնքերի կործանումն են պատճառում, որոնց փլատակների տակ մնում են 59 հոգի հայ բնակիչներից: Իսկ 99 հայեր, թէև ողջ, բայց ողորմելի վիճակի մէջ են այժմ, վիրաւորված, անտուն և անմունդ են մնում: Աղթամարի կաթողիկոսը խմաց տուեց Կ. Պօլիս շատախցիների այդ աղէտի մասին: Մի և նոյն ժամանակ Կ. Պօլսի պատրիարք Ներսէսը «թագրիր» է ներկայացրել Բ. Դրան, խնդրելով կառավարութեան գթութիւնը թշուառ շատախցիներին անմիջական օգնութիւն հասցնելու համար: Կ. Պօլսի լրագիրները յոյս ունեն, որ թիւրքաց կառավարութիւնը օգնութիւն կը հասցնէ թշուառներին:

—

Կ. Պօլսի «Մասիս» լրագիրը հաղորդում է որ նախկին հայ-կաթօլիկների պատրիարք, կարդինալ Հասուն, նորերումս ներկայացրեց Հռօմի պապին մի պրօեկտ Հռօմի մէջ հիմնելու հայ-կաթօլիկների մի բարձրագոյն աստուածաբանական դպրոց, հայերի մէջ կաթօլիկութիւնը աջողութեամբ տարածելու համար: Ասում են որ այդ ծրագիրը արդէն ընդունված է և շուտով բացվելու է յիշեալ բարձրագոյն դպրոցը:

—

«Каспій» լրագրին հաղորդում են որ մի քանի անձինք դիտաւորութիւն ունեն կապալով վեր առնել Լէնկօրանի միներալական ջրերը, որոնք ոչ թէ միայն օգուտ կարող են բերել հիւանդ այցելուներին, բայց և առհասարակ գտնվելով գեղեցիկ կլիմայում և գրաւիչ երկրում, ճանապարհորդներին, տուրիստներին էլ կարող են ներկայացնել բնութեան ամեն վայելչութիւններ, երբ մարդս ձգտում է հանգստանալ քաղաքային յոգնեցուցիչ կեանքից:

—

Բաւական չէ որ «Արձագանք» շաբաթաթերթի Ս. Պետերբուրգի թղթակից Զաքարեանց և «Մեղուի» Ս. Պետերբուրգի թղթակից Եղաւեանց համոզէս են դուրս գալիս իրանց երեխայական մտքերով դասեր տալու «Մշակին», այժմ մի ինչ որ ալէքսանդրապօլցի Տէր-Միրաքեանցն էլ համոզէս է դուրս եկել «Արձագանքի» մէջ իր երեխայական խորհրդներով: Ամենածիծաղելին այն է որ պարոնը յոյս և ցանկութիւն է յայտնում որ «Արձագանքին» աջողվէր համերաշխութիւն գցել «Մշակի» և «Մեղուի» մէջ, կարծես թէ դա հնարաւոր է: «Մշակը» և «Մեղուն» եղել են և կը լինեն միշտ երկու ծայրայեղ, միմեանց հակառակ բանակներ, որոնց մէջ ոչինչ համերաշխութիւն երբէք չէ կարող լինել, որովհետև նրանց բաժանում է գաղափարների անանցնելի անդունդը: Քանի որ «Արձագանքի» ու «Մեղուի» մէջ չը կարողացաւ հաստատվել որ և է համերաշխութիւն, ուր մնաց որ այդ համերաշխութիւնը կարողանայ հաստատվել «Մշակի» և «Մեղուի» մէջ, որոնք իրանց ուղղութեամբ միմեանցից շատ աւելի հեռու են, քան թէ «Մեղուն» ու «Արձագանքը»:

—

ՄԵՂՐԻԻ հայոց ընթերցարանի հիմնադիրները ուղարկեցին մեզ մի նամակ հինգ ստորագրութիւններով, հետևեալ բովանդակութեամբ: «Փետրվար ամսի 24-ին և 25-ին Մեղրիի ծխական դպրոցում բարեգործական նպատակով ներկայացվեցաւ մեր բարբառով Մեղրիի կեանքից «Շողակին» կատակերգութիւնը, հեղինակութիւն Մ. Շահեանցի: Ներկայացման առաջին օրը արական, իսկ երկրորդ օրը իգական հասարակութեան համար էր: Ճշմարիտն ասած հասարակութիւնը շատ սիրով ընդունեց տոմսակները: Դուրս գալով ներկայացման ծախսը, մնաց զուտ արդիւնք 23 րուբլ 70 կօպէկ: Մեղրիում առաջին անգամն է, որ ներկայացումն է սկսվում հայերէն լեզուով և հասարակութիւնը այդ ներկայացումների կրկնութիւն է պահանջում: Իսկ մենք շատ սիրով յանձնառու ենք լինում մեր կարողութեան չափ մեր փոքրիկ ծառայութիւնը մատուցանել մեր հասարակութեանը: Բայց որովհետև Մեղրիի հասարակութիւնը զգում էր մի որ և է ընթերցարանի պակասութիւնը, ուստի ներկայացումից գոյացած 23 ր. 70 կօպ. գումարի վրա աւելացնելով ևս 1 րուբլ 30 կօպէկ, յայտնեցինք հասարակութեանը, թէ մի ընթերցարան ունենալու համար, իբրև հիմք, ընծայում ենք մեր այս 25 րուբլ գումարը և 30 հատ գրքեր, քան և հինգ րուբլ արժողութեամբ. և բացի սրանից դիմեցինք հասարակութեան դրամական օգնութեանը: Եղան անձինք, որոնք ընդունեցին մեր առաջարկութիւնը և նուիրեցին փողեր, որոնց գումարը հասաւ 25 րուբլու: Կային դժբաղդաբար և այնպիսիներ, որոնք ոչ թէ միայն մերժեցին մեզ որ և է օժանդակութիւն, բայց և սկսեցին ուրիշներին էլ համոզել մեզ չօգնելու: Այնու ամենայնիւ հանգամանքութիւնը շարունակվում է և մինչև այժմ ստացած 50 րուբլ գումարը մենք այսպէս կարգադրեցինք. 10 րուբլ այստեղ տուինք գրքերի, 35 րուբլ յանձնեցինք մեզանից Ս. Տէր-Զաքարեանցին որ շուտով Թիֆլիսից գրքեր ղրկէ, իսկ մնացեալ 5 րուբլ էլ կը մնայ ուրիշ կարիքներ հոգալու համար: Մենք տեղեկութիւն ունենք Զատկի տօներից յետոյ շարունակել մեր թատրօնական ներկայացումները: Եթէ հայերից գտնվեն ցանկացողներ որ և է կերպով օգնելու մեր ընթերցարանին, օրինակ մեզ գրքեր ուղարկելով, այսպիսիներ կարող են դիմել հետևեալ հասցէով. чрезъ Ордубатъ, въ селеніе Мигри, հիմնադիրներից մէնի անունով. կամ Յովհաննէս Տէր-Գրիգորեանցին, կամ Ստեփան Տէր-Զաքարեանցին, կամ Մատթէոս Շահեանցին:»

—

Թեմական առաջնորդի հրամանով ամեն կիրակի, մեծ պասի ընթացքում, ԹԻՖԼԻՍԻ բոլոր հայոց եկեղեցիներում հայ քահանաները սկսեցին քարոզներ ասել ժողովրդին: Քարոզիչներ ընտրել և նշանակել է ինքն առաջնորդը աւելի երիտասարդ և աւելի լուսաւորված քահանաներից, որոնք գտնէ Ներսիսեան դպրոցում իրանց ուսման ընթացքը աւարտել են:

—

Լսում ենք որ Թիֆլիսի ձիաքարշ երկաթուղու մի գիծ կանցնի և Գօլօվինսկի փողոցի վրա: Անտարակոյս դա շատ օգտաւէտ կը լինի, միայն մեզ թոյլ կը տանք նկատել, որ Գօլօվինսկի փողոցը, համեմատելով Կոլօնիայի փողոցի և Գօլօվինսկի պրօսպէկտի հետ, շատ նեղ է և շատ լաւ կը լինէր եթէ այդ նեղ փողոցի վրա դրվէր միայն մի զոյգ ռէլսեր և ոչ թէ երկու զոյգ, որովհետև երկու զոյգ ռէլսերի կատարելապէս կարգելէր երթևեկութիւնը Գօլօվինսկի փողոցի վրա, որ այնպէս էլ շատ նեղ է և որ ամենայաճախված փողոց լինելով ամբողջ քաղաքում, նրա միջով ոչ թէ միայն անդադար անց ու դարձ են անում ամբողջ օր բազմաթիւ փայտօններ

…բայց և այդ փայտօններից շատերը գրեթէ միշտ կանգնած են մնում տրօտուարների երկայնութեամբ, սպասելով իրանց նստողներին: Դվօրցովայա փողոցումն է խկապէս կենտրօնացած Թիֆլիսի գլխաւոր առուտուրը, այստեղ են ամեն տեսակ կանտօրաններն ու գրասենեակները:

—

ԻԳԴԻՐԻՑ մեզ գրում են: «Լսում ենք որ Հին-Բայազիտի Թիւրք կառավարութիւնը Էրզրումի հայերի շարժման առիթով սկսել է աւելի համակրութիւն ցոյց տալ այն արիւնածարաւ քրդերին, որոնց նոյն իսկ ինքը Թիւրք կառավարութիւնը տարիների ի վեր հալածում էր: Այդ հանգամանքը …ակի է տալիս Թիւրք կառավարութեանը Ռուսաստանից Թիւրքիա անցնող հայերի վրա կասկածանքով նայել:»

—

Իգդիրից մեզ գրում են և հետևեալը: «Մենք ունենք այստեղ օրինաւոր բժշկներ, բայց մանաւանդ մեզ պակաս են ուսեալ մանկաբարձ կանայք: Ծննդկան կանայք մեզանում սովոր են միշտ դիմել ագէտ պառաւ կանանց, որոնք երեխայի ընդունելու ժամանակ, իրանց տգիտութեան պատճառով, շատ անգամ պատճառ են լինում թէ մօր և թէ մանուկի մահվան: Ցանկալի է, վերջապէս, ունենալ մեզանում օրինաւոր բժիշկ և օրինաւոր մանկաբարձ: Նորերումս դեռ մի պառաւ, տգէտ, ինքնուս մանկաբարձ կին, պատճառ է եղել Իգդիրում մի երիտասարդ ծննդկան կնոջ և նրա մանուկի մահվան:»

—

Մենք չը գիտէինք որ Ս. Պետերբուրգում յայտնվել է մի երևելի հայ գ ի տ ն ա կ ա ն, այն է «Մեղուի» թղթակից, Կ. Եաղուբեան, որին պէտք է թողնել բոլոր գիտնական հարցերը վճռել, իսկ բոլոր ուրիշները պէտք է լռեն: Թղթակցութիւններ à la Եաղուբեան Եւրօպայում անուանվում են «գրականական չարլատանութիւններ». այդ թող իմանան Եաղուբեան և նրա պէսները: Եւ այդ մենք մի օր կապացուցանենք աչքերին թող փչող ամեն բան վճռող և ոչինչ չիմացող ուսանող—թղթակիցներին:

—

Որովհետև այն փողը, 20 րուբլ, որ նուիրեցին Թիֆլիսի գիմնազիայի հայ աշակերտները յօգուտ Ղարսի հայոց դպրոցի, Ղարսի փօստամոնը, չը գիտենք ինչի, մեզ յետ դարձրեց, այժմ նուիրատու երիտասարդները խնդրում են նոյն գումարը ուղարկել Խրիմեան Հայրիկին յօգուտ Վանի «կենտրօնական վարժարանի»:

—

Ստացանք շնորհակալութեամբ պ. Ղ. Աղայեանցից նրա յօրինած «Ուսումն մայրենի լեզուի» գիրքը: Գիրքը տպված է Թիֆլիսում Մովսէս Վարդանեանի և ընկ. տպարանում, ներկայ 1883 թւին: Երբ մի մանկական գրքոյկ լաւ է կազմած, նրա ընթերցանութիւնը ուրախութիւն է պատճառում և հասակ առածներին: Նոյն զգացմունքն ունեցանք մենք սկզբից մինչև վերջը կարդալով Աղայեանցի գեղեցիկ գրքոյկը, այն աստիճան լաւ է կազմած նա: Աղայեանցի լեզուն շատ հարուստ է ժողովրդական ասացուածներով, նա գիտէ շատ աջող կերպով ժողովրդացնել, ազգային ոգուն յարմարեցնել փոխադրած բանաստեղծութիւնները: Այդ գիրքը հրատարակել է «կենտրօնական» գրավաճառանոցը: Խորհուրդ ենք տալիս մեր մէջ դաստիարակութեամբ պարապողներին գնել Աղայեանցի գրքոյկը:

—

Կիրակի, մարտի 27-ին, դօկտօր Ա ր ա ս խ ա ն ե ա ն ց կարդալու է իր վերջին, եօթերորդ դասախօսութիւնը քաղաքական անտեսութեան մասին, Արծրունու թատրօնում: Սկիզբը 12 ժամին առաւօտեան:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—«Daily News» լրագրին Կ. Պօլսից հաղորդում են, որ Ամիրեան շրջանում Եմենում ապստամբութիւն ծագեց և ամեն օր արիւնահեղ կռիւներ են լինում զօրքերի դէմ: Եմէնի արաբները, ըստ երևոյթին, մտադրվեցին անկախութիւն ձեռք բերել: Այն լուրը, որ իբր թէ անգլիական հովանաւորութեան տակ գտնվող արաբական ցեղերը միացան այդ շարժմանը, ուղիղ չէ. բայց ապստամբութիւնը տարածվել է մինչև Գէջաս, ուր ապստամբներին զրկում են ազդեցութիւն ունեցող շատ առաջնորդներ: Թիւրքաց պաշտօնական շըրջաններում այդ յուզմունքը շատ վտանգաւոր են համարում և կարծում են, որ եթէ այդ ապստամբութիւնը շուտով չը ճնշվի, այն ժամանակ նա շատ մեծ չափեր կը ստանայ և կը վերջանայ արաբների ընդհանուր ապստամբութեամբ Թիւրքաց տիրապետութեան դէմ: Բ. Դուռը բանակցութիւններ սկսեց աւստրիական «Լլօյդի» հետ զօրքերը տեղափոխելու վերաբերութեամբ: Սուվարի, սուլթանի նախկին սիրելին, նախագահը այն դատարանի, ուր քննվում էր Միթհադի դատը, Մագնեզիա է աքսորված, և շատ պալատական աստիճանաւորներ, բացի մի քանի սենեկապետներից, կամ արձակված են, կամ աքսորված են:

—Իշխան Բիսմարկ, ինչպէս հաղորդում են ամերիկական լրագիրները, դիտաւորութիւն ունի հող գնել Մէքսիկայում գերմանական գաղթականութեան նպատակների համար, բայց Բերլինում դրա մասին ոչինչ չը գիտեն:

—Ֆրանսիական հոգևորականութեան մի մասի սկսած պատերազմը աշխարհական ուսումնարաններում գործածվող դասագրքերի դէմ, նախկին եռանդով շարունակվում է: Մի քանի քահանաներ այրեցին այն հեղինակութիւնները, որոնք արգելված են պապի հրամանով: Կաստելմերանում,—ասում է մի ֆրանսիական լրագիր,—քահանան, ժողովելով աշակերտներին խորանում, հրամայեց նրանց չոքել և աղօթքներ կարդալ, այն ժամանակ, երբ ինքը այրում էր վտանգաւոր գրքերը: «Indépendant de l'Est» լրագիրը պատմում է, որ Լուսէնում, համոզելով երկու երեխաներին, որոնք Կոմպէրէի դասագրքերն ունէին, քահանան նրանցից մէկին ծեծեց: Ծնողները դանգատվեցին: Մերժում են հաղորդութիւնը թէ ծընողներին և թէ զաւակներին, եթէ որ նրանք չեն թողնում առելի գրքոյկները: Դինէյ եպիսկոպոսը իր թեմի հոգևորականութեանը գրեց մի նամակով, որի մէջ, յիշեցնելով դասագրքերի մասին, որոնք հոգևորականութիւնից արգելված են, նա ասում է. «Ոչ ոք չէ կարող, առանց ծանր մեղք գործելու, գնել որ և է մէկը այդ հեղինակութիւններից»: Այնու ամենայնիւ, եպիսկոպոսը հարկաւոր է համարում խորհուրդ տալ իր ստորադրեալներին զգոյշ լինել:—«Դուք պարտաւոր էք խոհեմութեամբ վարվել,—ասում է նա,—այժմեան հանգամանքների դժուարութիւնը անհրաժեշտ է դարձնում այդ բանը, բայց մի և նոյն ժամանակ եռանդով գործեցէք»:

—«Saint-James Gazett» լրագիրը հաղորդում է, որ Գլեդստօնի պատգամաւոր Օրէն կանացի ձեռագիր մի նամակ ստացաւ, որի մէջ նրան խորհուրդ են տալիս Ջատկի տօներից յետոյ չայցելել անգլիական համայնքների ժողովի նիստերը, որովհետև իրլանդական մարդասպանների ընկերութիւնը մտադիր է այդ օրերում ճայթեցնել Վեստմինստերի պալատը: Մարտի 25-ին համայնքների ժողովը յետաձգեց իր պարապմունքները մինչև մարտի 29 Զատկի տօների առիթով: Դրանից յետոյ կառավարութիւնը մտադիր է վաղուց խոստացած օրինագիծները քննել ներքին կառավարութեան վերաբերութեամբ:

—Իրլանդացիների դէմ զայրոյթը սաստկանում է: Լիվերպուլի մէջ, որտեղ մեծ բազմութեամբ իրլանդացի բանւորներ կան, նրանց հեռացնում են գործից: Մի գործարանատէր «Liverpool Courier» լրագրի մէջ նամակ տուեց, որով խորհուրդ է տալիս բոլոր անգլիացիներին հետևել իր օրինակին և իրլանդացիներին գործ չը տալ:

—Երկիւղ են կրում Ետնա լերան հրաբուխից: Մարտի 21 և 22-ին թեթև երկրաշարժ կար և մի քանի մանր քարեր թափվեցան Մեսսինայի մօտ: Լերան մօտ բնակվողները մեծ երկիւղ են կրում:

—Բ. Դուռը, ինչպէս յայտնի է, չը համաձայնվեցաւ գոնեա ժամանակաւորապէս պահպանել Ռուսաստանի հետ առևտրական դաշնագիրը, որի ժամանակամիջոցը արդէն վերջացաւ: Ռուսաց կառավարութիւնը պահանջում է տալ իրան արտօնութիւններ ունեցող պետութեան իրաւունքը, բայց դուռը հրաժարվում է: Լուր է տարածված, որ Թիւրքաց կառավարութեանը ուղարկված է ռուսաց կառավարութեան շրջաբերականը, բայց որովհետև դրանից սուլթանը անբաւական է, ուստի հաւանական է, որ Բ. Դուռը ժամանակաւորապէս կը պահպանի այժմեան առևտրական դաշնագրի ոյժը:

—Լրագիրները հաղորդում են, որ Շվէյցարիայից ահագին գաղթականութիւն է լինում այժմ դէպի Ամերիկա: Այդ գաղթականութիւնը ընդունում է աւելի և աւելի մեծ չափեր: Օրինակ Բեռն կանտօնի մի քանի վիճակներ գրեթէ կատարելապէս ամայացան: Մի քանի օր սրանից առաջ 900 մարդ թողեցին Բեռնի Իւրա անուանված վիճակը և գաղթեցին Ամերիկա: Այդ գաղթականութիւնների պատճառը այս տարվայ հացի անբերրութիւնն է Շվէյցարիայում և Ամերիկայի մրցութիւնը:

—Վարնայից հաղորդում են «Times» լրագրին, որ ալբանցիները շարունակում են զինաւորվել, թէև նրանց առաջնորդներից ոմանք կալանաւորված են և աքսորված: Սկուտարիից տեղեկութիւն ստացվեցաւ որ այդտեղի կաթօլիկ ալբանցիները վճռեցին ապստամբել Թիւրքաց կառավարութեան դէմ, եթէ երկրի մի կտոր զիջանվի:

—Ֆրանսիական դեսպանի հարցմունքին Լիվանի նահանգապետի նշանակելու մասին, Բ. Դուռը պատասխանեց որ մի քանի օրից յետոյ նա կառաջարկէ մի յաջորդ Ռուստէմ-փաշային: Թէև Ֆրանսիան այս հարցում յաղթող հանդիսացաւ, բայց նա միակ պետութիւնն է որ ընդդէմ է Ռուստէմ-փաշայի իր պաշտօնի մէջ մնալուն: Մինչև անգամ Հռօմի պապը իրան յայտնեց Ռուստէմ-փաշայի կուսակից և Լիվանի մարօնիտների ազգաբնակութեան ոչ-կաթօլիկ մասն էլ փաշայի կողմն է:

—Անգլիական լրագիրները հաղորդում են որ պօլիցիան գտաւ այն մարդու հետքերը, որ դիտաւորութիւն ունէր ճայթեցնել պարլամենտի շինութիւնը Լօնդօնում: Մի երիտասարդ բանւոր աղջիկ հաղորդեց պօլիցիային, որ ինքն տեսաւ ճայթիւնից մի քանի րօպէ առաջ, ինչպէս մի անյայտ մարդ մի ինչ որ բան գցեց այն շինութեան պատուհանի տակ, որի մէջ գտնվում է տեղական վարչութեան բիւրօն: Աղջիկը նկարագրեց մարդու դէմքը, նրա արտաքին ձևերը, նրա հագուստը: Նրա ցուցմունքի հիման վրա այժմ հետախուզութիւնները շարունակվում են:

—Կատանիայից հաղորդում են հեռագրով որ Ետնա սարից բղխող լաւայի հոսանքը, ընթանում է Նիկօլօզիի ուղղութեամբ, սպառնալով հասնել մինչև Մասկալուչիա: Բազմաթիւ ընտանիքներ փախչում են Նիկօլօզիից: Այդ գիւղից մի չորս վերստ հեռաւորութեամբ հողի մէջ ճեղքեր են գոյացել, որտեղից դուրս է գալիս ծուխը և դուրս են ժայթքվում քարեր և աւազ: Ետնայի բոլոր շրջակայ տեղերում, որոնց սպառնում է հրաբղխային ժայթքումն, ազգաբնակութիւնը բաց օդի տակ է գիշերում: Դեռ ևս դժբաղդութիւններ մարդկանց հետ պատահած չեն:

—Բերլինից հեռագրում են «Moniteur de Rome» լրագրին, որ շուտով պատասխան կը տրվի կարդինալ Եակօբինիի յայտագրին:

—Ֆրանսիական պարբերական ամբողջ մամուլը, ինչպէս յետադիմականը նոյնպէս և հանրապետականը զբաղված է այն միութեան հարցով, որ կազմվում է սահմանադրութիւնը վերաքննելու օգտին գործելու համար: Սահմանադրութեան վերաքննելու հարցը արդէն բարձրացրած էր պատգամաւորների ժողովի մէջ, բայց նրա քննութիւնը յետաձգվեցաւ: Այնուամենայնիւ այժմ պարլամենտական արձակուրդների ժամանակ կազմվում է միութիւն, որ անդամներ է ընտրում, քննում է հարցի զանազան կողմերը և նախագիծ է կազմում: «Temps» լրագիրը անաջողութիւն է խոստանում այդ գործին: Բոլորը նրա դէմ է. երկիրը բազմաթիւ անպտուղ դժուարութիւններից յետոյ չէ կամենում նոր դժուարութիւններ ծագեցնել, ժողովրդի քաղաքական առողջ դատողութիւնը բողոքում է այդպիսի ցոյցերի դէմ, որոնք գործնական նպատակ չունեն:

—«Intransigeant» լրագիրը հաղորդում է, որ Պարնել մարտի 21-ի գիշերը Բօշֆօրի հետ Փարիզում անցկացրեց և միւս օրը առաւօտը ուղևորվեցաւ Լօնդօն:

—Ֆրանսիական մի լրագիր հաղորդեց, որ Վերսալի Լիցէյի մէջ անկարգութիւններ սկսվեցան և 5 աշակերտներ արձակված են եկեղեցու մէջ մարսելիէզա երգելու համար: Փաստերը մասամբ չափազանցրած են: Միայն մի ցոյց եղաւ. բարձրր դասատուների աշակերտները, կարծես թէ նախանձելով Լուդօվիկ Մեծի լիցէյի աշակերտներին, մարսելիէզա երգեցին լիցէյի բակի մէջ, իսկ միւս օրը չը կամեցան նշանակած ժամանակին վեր կենալ անկողնից: Երկու աշակերտ արձակված են և դրանով գործը վերջացաւ:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ամերիկական բժիշկ Տ ա ն ն է ր, որը երեք տարի առաջ իր վրա ընդհանուրի ուշադրութիւնը դարձրեց իր քառասնօրեայ ծոմապահութեամբ, խ ե լ ա գ ա ր վ ե ց ա ւ և գժատուն ուղարկվեցաւ: Հարց է ծագում, արդեօք նա խելագար չէր, երբ ծոմ էր պահում:

* * *

Նիցցայից հաղորդում են, որ Գամբէտտայի հայրը ծանր հիւանդ է: Որովհետև ծերունին ըղձում է իր մօտահաս վախճանը, այդ պատճառով նա յիշեցրեց իր հռչակաւոր որդու բարեկամներից մի քանիսին ֆրանսիական պատգամաւորների տուած խոստմունքը, որ Լէօն Գամբէտտայի նշխարքը իր մահից յետոյ ևս փարիզ չեն տեղափոխի:

* * *

Ն է գ ր ն ե ր ը Մ ի ա ց ե ա լ-Ն ա հ ա ն գ ն ե ր ու մ: Ամերիկական լրագիրները քննելով նեգր ազգաբնակութեան աճելու հարցը Միացեալ-Նահանգներում, բաւական անմխիթար եզրակացութեանն են գալիս: Ստրկութեան ոչնչացնելու ժամանակից, սևամորթ ազգաբնակութիւնը աւելի շատ է աճում, քան սպիտակամորթ ազգաբնակութիւնը: Այդպէս, օրինակ, 1870 թւից մինչև 1880 թիւը սպիտակ ցեղը 29% աւելացաւ, իսկ սևը 34%: Եթէ ազգաբնակութեան աճելը նոյն ուղղութեամբ կը շարունակվի, այն ժամանակ հարիւր տարուց յետոյ հարաւային նահանգներում սևամորթ ազգաբնակութիւնը երկու անգամ աւելի բազմաթիւ կը լինի սպիտակամորթ ցեղից: Այդ աճելը վտանգաւոր է մանաւանդ այն կողմից, որ դրա պատճառը սև ցեղի չափից դուրս պտղաբերութիւնն է: Ներկայ ժամանակում ցեղական նախապաշարմունքները տիրապետում են նրանց մէջ, խառն պսակներ շատ սակաւ են պատահում: Ամերիկական լրագիրները նախատեսում են սարսափելի սօցիալական ճըգնաժամ այն օրը, երբ նեգրները, յոյս դնելով իրանց թւական առաւելութեան վրա, կը կամենան դուրս գալ այն ստոր դրութիւնից, որի մէջ գտնվում են սպիտակամորթերի հակակրութեան և արհամարհանքի պատճառով:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԻՑ

ԲԵԼԳՐԱԴ, 21 մարտի: Սերբական միտրօպօլիտ ընտրված է Մրաօվիչ վարդապետը:

ԿԱԼՈՒԳԱ, 22 մարտի: Այստեղ բացված է պետական բանկի բաժինը:

ՌՕՍՏՕՎ (Դօնի վրա), 22 մարտի: Այստեղ հիմնվում է գետային պօլիցիա: Հաստատված է գետափի նախագիծը: Ամբարների մէջ մեծ քանակութեամբ ցորեն կայ արտասահման ուղարկելու համար: Շատ նաւեր պատրաստ են ուղևորվելու համար:

ՊՕԼՏԱՎԱ, 22 մարտի: Շրջականերին ջըրհեղեղ է սպառնում: Խարկօվի հետ յարաբերութիւնները չորս օր է կտրված են, իսկ Կրեմենչուգի հետ մի շաբաթ:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 մարտի: Շուտով կը վճռվի խճուղիները զեմստվօներին յանձնելու հարցը: Կանօնագրութիւն է նախագծվում նաւերի կանօնաւոր կառուցման համար: Հաշտարար դատարաններում ծառայողներին թոշակ և միանուագ օժանդակութիւն տալու նախագիծը օրերումս ներկայացվեցաւ պետական խորհրդին: Վըճռված է փորձի համար զօրանոցները տընտեսական ճանապարհով կառուցանել կօնտրօլի հսկողութեամբ:

ԼՕՆԴՕՆ, 22 մարտի: Համայնքների ժողովի մէջ Ֆիցմօրիս յայտնեց, թէ Ռուսաստանին առաջարկութիւն չէ արված ինժեներ Լեսարի Պարսկաստան և Աֆղանիստան ուղևորվելու մասին: Իրլանդական դաւադիրները ուղարկեցին զանազան մինիստրների կանանց ծաղկով և տենդով վարակված հիւանդների սպիտակեղէնը:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՀԵՌԱՆԱԼՈՒ պատճառով էժան ծախվում են 5 կտոր գետին, Նաբերեժնայա փողոցի վրա Նոր կամուրջի մօտ: Տեղեկանալ **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԻՋ**: **ՆՈՅՆ** պատճառներով ծախվում են կիսագնով ՀԱԳՈՒՍՏ, տրիկօ, բրդէ ԳՈՒԼԲԱՆԵՐ և այլն: Նոյն տեղ կայ մեծ քանակութեամբ երկաթէ ԳՐԻՉՆԵՐ, երկաթէ ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ, ԹԷՅ 1-ն հունձի, չը թրջվող վերարկուներ, ԹԱՄԲԵՐ կանանց և տղամարդկերանց, ՍԱՊՕՆ և այլն 25% աւելի էժան քան թէ ուրիշ տեղ: Գլիցերինի սապօն փունտը 40 կ.: Հնդկական բրինձ 8 կ. փունտը:

7—8

Տպագրութեամբ լոյս տեսաւ

ՈՒՍՈՒՑԻՉ
ՌՈՒՍԱՑ ԼԵԶՈՒԻ

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ

Հայոց ուսումնարանների համար. յօրինեց Զ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑ

„Учитель русскаго языка."

Այս գրքի մէջ կան ռուսերէն գեղագրութեան օրինակներ, երգեր, փոքրիկ և թեթև հատուածներ:

Գինն է 20 կ.—դումարով 16 կ.

Վաճառվում է въ Кавказск. книжн. торговлѣ Зах. Грикурова въ Тифлисѣ.

5—10

ՄԻԱԿ ՊԱՀԵՍՏԸ

ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ

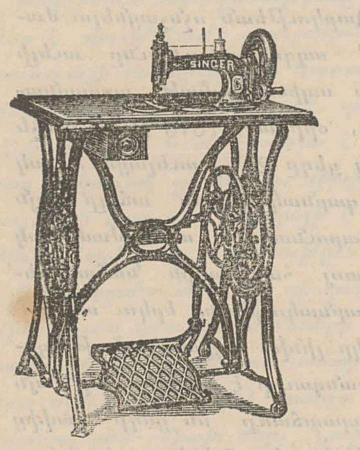

ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ԻՍԿԱԿԱՆ ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐԻ

ԶԻՆԳԵՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ՏԵՂԱՓՈԽՎԱԾ Է

Գօլօվինսկի փողոց, տուն Միրիմանովի, պալատի հանդէպ:

THE SINGER MFG. CO. N. Y. TRADE MARK

2—2 (1)

ԳԱԼԵՐԷԱ **ԱՐԾՐՈՒՆԻ**, ԴՎՕՐՑՕՎԱՅԱ ՓՈՂՈՑ

ՊԱՀԵՍՏ **ԵՒՐՕՊԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ** № 144.

СКЛАДЪ ЕВРОПЕЙСКИХЪ ТОВАРОВЪ

№ 144, ГАЛЛЕРЕЯ АРЦРУНИ

Ծախվում են. մեծ քանակութեամբ և խիստ էժան, վիեննայի ԹՕՆԷԹ ֆաբրիկայի ՄԵԲԵԼԻ ամեն տեսակ, նոյնպէս ՈՍԿԵԶՕԾ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐ հայելիների համար և ՀԱՅԵԼԻՆԵՐ, լուսանկարների համար ԱԼԲՈՒՄԻ թուղթ, բէլգիայի ԱՊԱԿԻՆԵՐ պատուհանների համար, ամեն տեսակի, նոյնպէս ՄԱՐՄԱՐԻՕՆ քար, ԹՈՒՋԵՑ ԱՄԱՆՆԵՐ էմալով, ՆԻԹՐԱԹ ԴԱՐՁԱՆ, ՈՍԿԻ և ուրիշ շատ ապրանքներ:

ՆԵՐԿԱՅ 1883 Թ. ԱՄԱՌԱՅԻՆ ՍԵԶՕՆԻ ՀԱՄԱՐ

ՍՏԱՑՎԱԾ ԵՆ ՎԵՐՋԻՆ ՁԵՒԵՐԻ ՏՂԱՄԱՐԴԿԵՐԱՆՑ, ԿԱՆԱՆՑ ԵՒ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻ

ԳԼԽԱՐԿՆԵՐ

Եւ ուրիշ ՆՈՐԱՁԵՒ ապրանքներ: Մեծ քանակութեամբ կանանց և երեխաների գլխարկներ ԶԱՐԴԱՐԱՆՔՈՎ և առանց զարդարանքի

ԳՈՒԼԱՍՊՕՎԻ

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ նորաձև ապրանքների պահեստի մէջ, Դվօրցօվայա փողոց, տ. Սարաջեվի և Ծովիանովի, բաց մէջ Գիրղիզովի փարչասեան ատամնաժանների խանութի կից:

Տղամարդկերանց, կանանց և մանուկների հովանիներ, տղամարդկերանց և կանանց սպիտակեղէն, ձեռնոցներ, վէերներ, օձիքներ և թաշկինակներ, պարֆիւմրի (անուշահոտ ջրեր, պուդրա, սապօն) կրուժեվա և նորաձև ուրիշ ապրանքներ, ժերսէի կօրսետներ, հարսանիքի զարդեր, կրիպլիս, կանանց գուլպաներ, գուլբաներ, պոդպատներ, քօղեր, քամիներ և ուրիշ նորաձև ապրանքներ:

ԿԱՆԱՆՑ յարդէ գլխարկներ առանց զարդերի	— 50 կ. և բարձր
— — — — — զարդերով	4 ր. և — — —
ՏՂԱՄԱՐԴԿԵՐԱՆՑ կօստօրի գլխարկներ	2 ր. 50 կ. — —
— — — յարդէ	1 ր. 50 կ. — —
— — — պանամա	5 ր. — — — —
— — — ցիլինդր մետաքսէ	4 ր. — — — —
Ծալվող ցիլինդր (Շապօ-կլակ)	3 ր. 40 կ. — —
Գլխարկներ տրիկօից, մահուդից, պարուսինայից, մետաքսէ և չեչունչա	1 ր. 50 կ. — —
ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻ յարդէ գլխարկներ աղջիկների համար առանց զարդի	— 50 կ. — —
զարդով	2 ր. — — —
— — — — — տղայ մանուկների	— 50 կ. — —
ՔԱՀԱՆԱՆԵՐԻ համար գլխարկներ կաստօրից, մետաքսից և յարդից	2 ր. 50 կ. — —

Ամեն տեսակ զարդեր կանանց գլխարկների համար, ծաղիկներ, ժապաւէններ, տրաուսի փետուրներ բոլոր գոյների, թաւիչ, քօղեր, սանկլիպաւս փամաերով և այլն: Գիմնազիստների համազգեստի գլխարկներ 80 կ. և աւելի բարձր:

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ ԾԱՂԻԿՆԵՐ ընդունվում են պատուէրներ կանանց գլխարկների, փունջերի և պսակների թարմ և արհեստական ծաղիկներից: Փոխվում են կանանց գլխարկների և փետուրների ձևերը: Մեծ քանակութեամբ կանանց, տղամարդկերանց և մանուկների հովանիներ: Համազգեստի ձեռնոցներ 1 ր. 50 կ. և բարձր: Տղամարդկերանց շապիկներ 1 ր. 50 կ. և բարձր:

ՕՏԱՐԱՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐԻ պատուէրները ՃՇՏՈՒԹԵԱՄԲ են կատարվում:

ԻՄ ԽԱՆՈՒԹԻ ԲՈԼՈՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԸ ՈՒՐԻՇՆԵՐԻՑ ԱՒԵԼԻ ԷԺԱՆ ԵՆ ԾԱԽՎՈՒՄ:

Առևտուրը քանակութեամբ և մանրավաճառ: Պահեստը բաց է ամեն օր առաւօտեան 8 ժամից մինչև երեկոյեան 10 ժամը:

Մ. ԳՈՒԼԱՍՊՕՎ.

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐ (ՄԱՐՏԻ 22)

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱ

„ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ" ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

Մուրհակների կուրսը 3 ամսով Լօնդօնի վրա	24 պէնս
» » 3 » Ամստերդամի վրա	»
» » 3 » Համբուրգի վրա	$204^3/_4$ պֆ.
» » 3 » Փարիզի վրա	$252^1/_8$ սանտ.
Ոսկի	8 ր. 24 կ.
Արծաթ	1 ր. 36 կ.
Մաքսային կուպօններ	8 ր. 19 կ.
Բօրսային դիսկօնտներ	$6^3/_4$%
Պետական բանկի 5% տոմսակ 1-ին շրջանի	96 ր. 87 կ.
» » » » 2 »	$92^3/_4$ ր.
» » » » 3 »	92 ր.
» » » » 4 »	$92^1/_4$ ր.
» » » » 5 »	92 ր.
Արևելեան 1 փոխառութեան տոմսակը	91 ր. 75 կ.
» 2 » »	91 ր. 75 կ.
» » » »	91 ր. 87 կ.
Ներքին 5% 1 փոխառութեան տոմսակը	218 ր.
» » 2 » »	$208^1/_2$ ր.
$5^1/_2$% ռենտա	99 ր. 50 կ.
Ակցիաներ փոխառու. բանկի	$451^1/_2$ ր.
» Միջազգային բանկի	$366^1/_2$ ր.
» Վօլժսկօ—Կամսկի բանկի	435 ր.
» Սիբիրի առևտրական բանկի	338 ր.
» Ռուսաց արտաքին առևտրի բանկի	266 ր.
» Ռուսաց կալուածական կրեդիտի կենտրօն. բանկի	»
» Ռուսաց երկաթուղիների գլխաւոր ընկ.	259 ր.
» Ռիբինսկօ-Վօլօգօվսկի երկաթուղու	$61^3/_4$ ր.
» Ս. Պետերբ. կրակի դէմ ապահովութեան ընկ.	»
5% գրաւական թերթեր փոխադ. կալուած. կրեդ. ընկ.	131 ր. 25 կ.
6% » Խարկօվի կալուած. բանկի $43^1/_2$ տարի	$90^3/_4$ ր.
» » Վիլնօի » » » »	$92^1/_2$ ր.
» » Պօլտավայի » » » »	92 ր. 12 կ.
» » Մօսկվայի » » » »	94 ր.
» » Բես.—Տավ. » » » »	$92^3/_4$ ր.
$5^1/_2$% » Խերսօնի » » » »	90 ր. 75 կ.
Բօրսայի տրամադրութիւնը	Թոյլ
Ցորեն ռուսաց 10 պուդ	13 ր. 20 կ.
Ցորեն սակսօնկա » »	13 ր. 20 կ.
Ցորեն	Հանդարտ
Հաճար 9 պուդ	9 ր.
Հաճար	Հանդարտ
Վարսակ 6 պուդ	4 ր. 80 կ.
Վարսակ	Թոյլ
Գարի 8 պուդ	8 ր. 50 կ.
Վուշի սերմ 9 պուդ	$13^3/_4$ ր.
Հաճարի ալիւր 9 պուդ	9 ր. 50 կ.
Ալիւրը	Հանդարտ
Կանեփ բժեկի	41 ր.
» սովորական	$34^1/_2$ ր.
» ընտիր	»
Թել Սիբիրի	41 ր.
» Կամայի	42 ր.
Վուշ	Հանդարտ
Կանեփ	Թոյլ
Կրուպչատկա Սարատովի 5 պուդ	$13^1/_4$ ր.
» Նիժեգօրօդեան 5 պուդ	13 ր.
Լիլիֆայրի ձէթ քաղցր	$8^3/_4$ ր.
Կերօսին ամերիկական	2 ր. 40 կ.
» ռուսաց	1 ր. 40 կ.
Ձէթ	$10^1/_4$ ր.
Ճրագու դեղին մոմի համար 2 անգամ հալուած 1 տեսակ	75 ր.
» սապօնի	73 ր.
Խէժ ֆինլանդական	»
Կովի իւղ Սիբիրի	10 ր. 25 կ.
Պղինձ կտորներով պուդը	»
» թերթերով »	»
Երկաթ թերթերով պուդը	»
Կովի կաշի չոր, պուդը	»
» » Ամերիկական »	»
Սպիրտ 40% վեդրօն	» 83 կ.
Շաքար ռաֆինատ 1 տեսակ պուդը	8 ր. 80 կ.
» » 2 » »	»
Շաքարաւազ	8 ր. 10 կ.
Պօտաշ բերկօվեց	28 ր.

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 23 Марта 1883 года. Типогр. Главн. Упр. Главнонач. гражд. час., Лор.-Мелик. ул. каз. д.